

מבט על, גיליון 331, 29 באפריל 2012

**החברה הפלסטינית בין שיח לאומני לשיח פנימי
על צדק חברתי ומימוש זכויות
(מתוך השיח ברשתות החברתיות)**

אודי דקל ואורית פרלוב

לאור העדר תכלית מוסכמת במחנה הפלסטיני והחסמים שבולמים את שני התהליכים המדיניים והפוליטיים העיקריים - התהליך המדיני עם ישראל והפיוס הפנים פלסטיני, מתועלת האנרגיה ברשתות החברתיות לכוונים חדשים. הדור הצעיר בעזה ובגדה נסחף אף הוא למדיה החדשה ומנהל שיח ערני ומרתק ברשתות החברתיות בשלוש סוגיות מרכזיות: הבעיה הפלסטינית, היחס כלפי ההנהגה הפלסטינית, והמעבר ממאבק אלים למאבק לא אלים, מטרור להתקוממות עממית, באמצעות הפגנות ופעולות לא אלימות ובתוך כך, שביתת רעב של אסירים מנהלתיים הכלואים בבתי הכלא בישראל.

בסוגיית הסכסוך הישראלי פלסטיני מתפתח דיון סביב שתי סוגיות מרכזיות: **א.** התרחקות פתרון שתי מדינות ולחילופין התחזקות הרעיון של **פתרון מדינה אחת** (One State Solution) - **חל** الدولة الواحدة. **ב.** **סוגיית הפליטים** הפלסטינים, בהקשר של צדק חברתי וזכויות אדם. בניגוד להתמקדות ההנהגה הפלסטינית בשאלת הזכות למדינה ובשאלת הגבולות, את הדור הצעיר מעסיקה השאלה של זהות עצמית, דמוקרטיה וזכויות האדם. בהקשר זה הם בוחנים גם את הצורך בפתרון בעיית הפליטים הפלסטיניים.

השקט הביטחוני היחסי הן ברצועת עזה והן בגדה המערבית, נשען על שתי תובנות שהתחזקו במחנה הפלסטיני. ראשית, ניסיון העבר מוכיח דווקא, כי הסלמה משרתת את ישראל ופוגעת קשה ולאורך זמן באוכלוסייה הפלסטינית. שנית, גם מצרים ומחנה השינוי בעולם הערבי אינם מעודדים הסלמה מול ישראל. כולם ממוקדים בענייניהם הפנימיים, קיימת אי סובלנות לאלימות הנשענת על טרור ומהלכים צבאיים בעת הנוכחית.

לאור זאת, שיח ההתנגדות עוסק בהפעלת אמצעים אחרים שאינם אלימים והתמקדות **במערכה התקשורתית והתודעתית נגד ישראל** ובעיקר נגד הכיבוש והמשך הבנייה בהתנחלויות. הפלסטינים עוסקים בתיעוד אובססיבי של פעולות צה"ל והמתנחלים בשטחים ולרשותם עומדים ערוצים מגוונים של אמצעי התקשורת והמדיה החדשה, המאפשרים ההפצה של החומרים הלא מעובדים באמצעות הרשתות (יוטיוב, פייסבוק וטוויטר) לעיתונים ולרשתות הטלוויזיה. לדוגמה, האירוע של הכאת הפעיל מדנמרק על ידי סגן מפקד חטיבת הבקעה, שימש את הפלסטינים בחיזוק טענתם בנוגע להתנהלות הברוטאלית הישראלית כלפי הפלסטינים וזרים אחרים בשטחים. הם מגלים מיומנות בהשגת התמונה אשר שווה אלף מילים.

תופעה נוספת הזוכה לתמיכה רבה ברשתות החברתיות היא **שביתת הרעב של האסירים המנהליים** - ההרעבה העצמית (The Hunger Games). שביתות הרעב החלו בעולם הערבי ואומצו על ידי הפלסטינים, מובלות על ידי העצירים המנהליים, המוחזקים בבתי סוהר ללא הליך משפטי תקין, בראייתם. התופעה שהחלה במצרים, גלשה למדינות המפרץ, סעודיה, כווית ובחריין, מכה גלים וזוכה להצלחה רבה. הממשלות לא יודעות כיצד להתמודד עם התופעה של אנשים אשר מוכנים לסכן את חייהם למען מה שבעיניהם מוצג כמאבק על חופש וזכויות משפטיות. בראיית הפלסטינים, כפי שעולה ברשתות החברתיות, ישראל מתקשה בהתמודדות עם המחאה השקטה, הנזק התדמיתי הצפוי לישראל הוא רב ולכן לבסוף היא תאלץ לשנות את מדיניותה. ניתן לראות בדבר מעין שדרוג של רעיון ה'שוהדא' בכך שיש מי המוכנים להקריב את חייהם למען העניין הפלסטיני מבלי לבצע הרג המוני.

השקט הביטחוני היחסי וההתרחשויות בעולם הערבי, גורמים להפניית תשומת הלב לעניינים הפנימיים, הן ברצועת עזה, תחת שלטון חמא"ס והן בגדה המערבית תחת שלטון הרשות הפלסטינית. מתקיים שיח מאוד בקורתי וגלוי נגד ההנהגה הפלסטינית, היעדר היכולת לקדם את פתרון הבעיה הפלסטינית ואוזלת ידה בטיפול בענייני הפנים – כלכלה, תעסוקה, לחימה בשחיתות ותמיכה בחברה האזרחית. נשמעים קולות המביעים חוסר שביעות רצון הולך ומתעצם משתי ההנהגות וחיפוש אחר רעיונות חדשים של שליטה וצמיחת מנהיגות חדשה, המייצגת כוח חברתי ולא דווקא נשענת על דגל המאבק נגד ישראל.

הערות

השיח ברשתות החברתיות, בקרב הגורמים הפלסטינים, מושפע מהתהליכים בכלל העולם הערבי. הרשתות בעזה יותר פעילות, השיח שם יותר פורה ואף בקורתי יותר, מושפע מאד ממצרים ומתנאי החיים הקשים ברצועת עזה. השיח בגדה המערבית מושפע מהתהליכים והאירועים המתרחשים בירדן, אך ניתן לומר שנושאי העיסוק דומים בשני האזורים. השיח הפנים פלסטיני ממוקד בסוגיות של צדק חברתי, זכויות פוליטיות, זכויות אזרחיות וזכויות אדם. סוגיות לאומיות ותהליכי בניית המדינה הפלסטינית הפכו לסוגיות ברמת חשיבות שנייה.

עם זאת, לא ניתן להתעלם מהצרוף בין הדיון על 'פתרון מדינה אחת' לבין העיסוק בסוגיית הפליטים. המונח של מדינה אחת ולא מדינה דו-לאומית אינו מקרי ומבטא את העדר ההכרה הפלסטינית בזכויות לאומיות של העם היהודי בארץ ישראל, שהיא בראייתם, פלסטין. לפיכך, גם העדיפות ומרכזיות פתרון בעיית הפליטים מתקשרים לשאיפה להשיג רוב דמוגרפי בתחומי 'המדינה האחת'.

בניגוד לתחושה, כי 'האביב הערבי' פסח על הרחוב הפלסטיני, ניתן לאתר דרך הרשתות החברתיות מגמות שינוי בחברה הפלסטינית המושפעות מהתהליכים האזוריים, עם דגש על זכויות אזרחיות ופוליטיות. הביקורת מופנית יותר כלפי ההנהגות הקיימות גם בחמא"ס וגם בפת"ח, אשר מנותקות מהצרכים של האזרח הפשוט ומפגינות חוסר עניין וחוסר יכולת לספק מענה מתאים לבעיות השעה.

מוקדם לנבא להיכן מובילים התהליכים הפנים-פלסטיניים. עם זאת, אנו גורסים, כי יש לבחון לעומק ולהתכונן להשלכות שתהיינה לשינויים במעגל הפנים פלסטיני על אופי הסכסוך הישראלי-פלסטיני, גם בהיבטים של ניהול הסכסוך וגם בהיבט של האפשרויות והחלופות לפתרון הסכסוך.